- пазнаёміць студэнтаў са спецыфікай дзіцячага фальклорнага калектыву, раскрыць творчы характар яго дзейнасці;

- даць неабходныя звесткі пра асаблівасці дзіцячага голасу і характар яго развіцця, пра неабходнасць яго аховы;

- прывіць асноўныя навыкі вакальнай работы з дзіцячым народна-харавым калектывам;

- сфарміраваць у будучых спецыялістаў мастацка-каштоўнасную арыентацыю на авалоданне прынцыпам адбору фальклорнага матэрыялу і яго максімальнага выкарыстання ў выхаваўчай і музычна-адукацыйнай мэтах.

У працэсе заняткаў студэнты знаёмяцца з гісторыяй збору і выдання дзіцячых фальклорных матэрыялаў, відамі фальклорных калектываў, асаблівасцямі іх дзейнасці.

Вялікая ўвага пры вывучэнні курса ўдзяляецца праблеме пеўчага выхавання дзяцей. У сувязі з гэтым разглядаюцца асаблівасці народнай манеры спеваў дзяцей, даецца характарыстыка развіцця галасоў у дзяцей у залежнасці ад іх узросту.

Вялікае месца ў жыцці дзіцяці займаюць гульні. Гэта адна з асноўных формаў іх дзейнасці. Беларускія гульні, як наогул гульні ўсходніх славян, цесна звязаны з земляробчай дзейнасцю чалавека, яны заснаваны на пераймані руxаў, дзеянняў пры пэўных сельскагаспадарчых работах: «Проса», «Мак» і інш. Характар гульняў мяняецца перш за ўсе ў залежнасці ад узросту дзяцей, які ўплывае не толькі на форму гульні, але і на яе складанасць.

Са сказанага вышэй вынікае, што аснову дзіцячага рэпертуару складаюць творы гульнявога характару (калыханкі, забаўлянкі, лічылкі, дражнілкі, гульні-карагоды). Падыходзяць для выканання і каляндарныя песні. Знаёмства са старажытнымі абрадамі калядавання і сустрэчы вясны развівае кругагляд, выхоўвае цікавасць і любоў да жыцця і быту свайго народа. Для пачынаючых удзельнікаў гэтыя песні маюць вялікае значэнне, паколькі ў іх невялічкі аб'ем і выразная мелодыка.

У сельскай мясцовасці песні дарослых засвойваліся дзецьмі з ранняга ўзросту. Таму творы ўсіх традыцыйных жанраў могуць быць выкарыстаны ў практычнай рабоце з дзецьмі. Трэба толькі падысці да гэтай справы разумна, выбраць лепшыя музычныя творы з пункту гледжання мастацкага зместу, даступныя дзіцячаму ўспрыманню (лірычныя, купальскія, восеньскія, вясельныя і інш.).

Грамовіч І.М.,
выкладчык

ЗАСВАЕННЕ АСАБЛІВАСЦЕЙ НАРОДНА-ПЕСЕННЫХ ТРАДЫЦЫЙ У ПРАЦЭСЕ ПАДРЫХТОЎКІ КІРАЎНІКОЎ ФАЛЬКЛОРНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ

У аснове народна-песенных традыцый ляжыць адпаведная вакальна-тэхнічная культура выканання. Песенныя навыкі і работа над іх удасканаленнем з'яўляюцца галоўным элементам, вакол якога арганізуюцца ўсе астатнія этапы навучання народнай манеры спеваў.

Пошукі шляхоў навучання вакальнаму майстэрству ідуць пастаянна. Каб спяваць народную песню так, як спяваюць яе лепшыя народныя выканаўцы, патрэбна вучыцца спевам. А гэта доўгі і складаны працэс. Адраджэнне народнага мастацтва на Беларусі дало магчымасць стварыць новы падыход да вывучэння народнай манеры спеваў і падрыхтоўкі кадраў для фальклорных гуртоў. Праблема навучання народнай манеры спеваў павінна разглядацца ў кантэксце захавання і развіцця рэгіянальных народна-песенных традыцый і непасрэдна ў сувязі з багатай практыкай народных спеваў наогул. Беларускія народныя гуртавыя спевы перажываюць зараз важны этап свайго развіцця. Назапашаны каштоўны вопыт збірання песеннага фальклору, канцэртнай дзейнасці фальклорных калектываў, вывучэння выканання беларускай народнай песні. Гэтыя дасягненні даюць магчымасць стварыць навукова абгрунтаваную методыку навучання народна-песеннаму выкананню ў музычных навучальных установах, а таксама ў Беларускім універсітэце культуры. Будучыя кіраўнікі фальклорных гуртоў і выканаўцы павінны добра ведаць асновы народнай манеры спеваў і валодаць ёй. У вакальнай педагогіцы неабходна з'яднаць папярэдні вопыт навучання народнай манеры спеваў, вынікаў даследаванняў у галіне фальклорных традыцый рэгіёнаў Беларусі з практычнай вакальнай работай у навучальных установах і фальклорных гуртах. Ва ўмовах адзінства працэсаў выканання і выхавання ўзнікла неабходнасць своеасаблівых, спецыфічных спосабаў кіравання навучаннем. У калектывах з бытавой манерай выканання - гэта арыентацыя на методыку вуснай традыцыі, заснаванай на інтуіцыі, здагадцы, імітацыі.

Вучэбна-мастацкая дзейнасць гуртоў сцэнічнага ці стылізаванага накірунку мае свае характэрныя рысы. Яны абумоўлены своеасаблівым падыходам да актуалізацыі фальклорнага спосабу функцыяніравання мастацкіх каштоўнасцей. У гэтых калектывах праводзіцца работа з выканаўцамі па:

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

- раскрыццю гісторыі народа, яго густу, жанравых асаблівасцей і стылёвых характарыстык народнай песні;

- практычнаму авалоданню асаблівасцямі беларускай народнай песні:

а) спосабамі гукаўтварэння,

б) дыялектнымі асаблівасцямі,

в) імправізацыйнымі навыкамі,

г) выканаўчымі прыёмамі (гукавыя спады, агласоўка зычных, слізганне, закідванне голасу ўгару і інш.),

д) сродкамі выразнасці (інтанацыйнымі, тэмбравымі, дынамічнымі);

- развіццю артыстычных здольнасцей з улікам асаблівасцей драматургіі беларускай народнай песні;

Навучальны працэс па авалоданню народнай манерай выканання праводзіцца бесперапынна і актыўна, што забяспечвае сістэматычнасць выхавання і навучання. У сваю чаргу сістэматычнасць прадугледжвае рэгулярныя заняткі па пастаноўцы голасу, навучанню гуртавым спевам, дзе адбываюцца пастаянная трэніроўка галасавога апарату, развіццё голасу і засваенне песеннага стэрэатыпа.

Трамбіцкая В.І.,
ст.выкладчык

ПРАБЛЕМЫ ПАДРЫХТОЎКІ КІРАЎНІКОЎ ФАЛЬКЛОРНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ

Агульнай тэндэнцыяй у музычнай самадзейнасці апошніх гадоў з'яўляецца зварот да аўтэнтычнага фальклору. Асабліва гэта назіраецца ў песенным і народнаінструментальным жанрах.

Гурты збіраюць фальклор свайго рэгіёна ці наогул цікавыя, але забытыя песні, абрады, творы інструментальнай музыкі і адраджаюць іх у сучасных умовах, імкнучыся зберагчы адметнасць і традыцыйнасць.

Сёння можна з упэўненасцю адзначыць, што для ўдзельнікаў і асабліва кіраўнікоў такіх калектываў, у большасці маючых музычную адукацыю, на першы план выходзіць інтарэс да фальклору як самастойнай каштоўнасці, а не толькі матэрыялу для апрацоўкі. У рэпертуары часцей з'яўляюцца абрады, вялікая ўвага надаецца традыцыйным беларускім каляндарным святам. Музычны інструментарый пашыраецца за кошт старадаўніх, знікшых ужо з музычнай практыкі інструментаў. Разам з гэтым пашыраецца разуменне таго, што засваенне фальклору патрабуе нейкіх іншых методык і падыходаў, чым прынятыя ў музычнай адукацыі. Таму асаблівую вастрыню набыла праблема падрыхтоўкі кадраў для кіравання музычнымі калектывамі фальклорнага накірунку.

Адной з ўмоў увядзення неабходных тэарэтычных дысцыплін і стварэння праграм курсаў для спецыялістаў гэтага накірунку павінна стаць апора на глыбокае вывучэнне творчай дзейнасці народных музыкантаў, носьбітаў традыцыйнага фальклору. Выяўленне і асэнсаванне «творчай кухні» вядомых музыкантаў, як салістаў, так і гуртоў, перанос асноўных прынцыпаў фальклорнай творчасці ў навучальны працэс - гэта найбольш плённы шлях засваення фальклорнай спадчыны. Пры такім падыходзе фальклор ніколі не стане уніфікаваным, спрошчаным, не згубіць сваёй адметнасці ў выкананні прафесійна адукаваных музыкантаў.

Большасць даследчыкаў фальклору вызначаюць адной з карэнных умоў яго стварэння і перадачы вуснасць. Творы, складзеныя народнымі майстрамі, існавалі толькі ў рэальнай практыцы ў памяці выканаўцаў. Тым не менш, ніяк не зафіксаваныя, яны захаваліся праз вякі. Гэтаму садзейнічала унікальная сістэма музычна-эстэтычных прынцыпаў, своеасаблівых спосабаў і прыёмаў, накіраваных на ўдасканаленне запамінання і перадачы музычных тэкстаў. Сярод гэтых прынцыпаў неабходна адзначыць імправізацыйнасць узнаўлення фальклору, а таксама варыянтнасць як своеасаблівую форму існавання музыкі і творчага мыслення носьбітаў фальклору. Менавіта гэтыя прынцыпы неабходна ўводзіць у навучальны працэс.

Асабліва адзначанае тычыцца практычных заняткаў па класах спецінструмента, ансамбля, расшыфроўцы фальклорных узораў. Узнікае неабходнасць шырэй уводзіць у навучанне ігру на слых, прычым не толькі ў будучых баяністаў, як цяпер, але і ў іншых выканаўцаў: цымбалістаў, скрыпачоў, дудароў. Гэта развівае актыўны слыхавы кантроль студэнта і пракладае шлях да варыянтнага музычнага мыслення. Сэнс яго ў тым, што у працэсе засваення народнай музыкі адна і тая ж мелодыя ўзнаўляецца кожны раз па-рознаму. Менавіта гэтая «рознасць» у апоры на рэгіянальную традыцыю і стала асноўнай умовай жыццяздольнасці фальклору.

Мэтазгодна, на наш погляд, на практычных занятках па расшыфроўцы фальклору ўжываць музычны інструмент (народны), якім валодае студэнт, каб асэнсоўваць не толькі музычны тэкст, але і асаблівасці выканання: штрыхі, стылістыку, манеру гукавылучэння, тэмп. Гэта дазваляе больш грунтоўна ўваходзіць у кантэкст фальклору. Канешне, найбольш эфектыўнымі пры засваенні фальклору былі б зносіны непасрэдна з яго носьбітам, народным майстрам, але ў навучальным працэсе гэта здейсніць няпроста. Таму вельмі важна ўлічваць і ўмець пачуць усе асаблівасці народна-

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ